

6. Я – ОБДАРОВАНА ОСОБИСТІТЬ

У розділі «Я – обдарована особистість» редакція журналу «Освіта та розвиток обдарованої особистості» мала на меті в кожному номері знайомити читачів із талановитою молоддю з усіх регіонів України. Героями цієї рубрики вже були школярі (від найменших до випускників) та студенти, і навіть цілі дитячі колективи, представники різних гуртків, діти, які виявляли видатні здібності в найрізноманітніших сферах і напрямках. Це і справжні лідери, президенти шкільних рад, активісти, призери, переможці та лауреати міжнародних і Всеукраїнських як інтелектуально-творчих, так і спортивних конкурсів і змагань. Це і творчо обдаровані діти, які цікавляться музикою, танцями, театральним чи образотворчим мистецтвом, туризмом, шахами чи пишуть вірші. Це юні техніки, винахідники, майбутні науковці, журналісти та репортери. У цьому номері пропонуємо читачам ознайомитися з науковим доробком юної дослідниці Чернігівщини.

Катерина Михайлівна Борисенко,

учениця 11 класу,
Чернігівський ліцей № 15,
м. Чернігів, Україна

 <https://orcid.org/0009-0003-7890-0455>

УДК 636.109

РОЗПІЗНАВАННЯ ВІЗУАЛЬНИХ ПРОЯВІВ ДИСКОМФОРТУ ТА БОЛЮ У ПРОКАТНИХ КОНЕЙ

Анотація.

Дослідження присвячено вивченню проявів болю та дискомфорту прокатних коней під час роботи під сідлом, а також здатності потенційних клієнтів кінних прокатів розпізнавати ці ознаки. Встановлено, що прокатні коні під час роботи демонструють значний спектр ознак болю та дискомфорту, більшість із яких залишаються нерозпізнаними відвідувачами прокату. Отримані результати підкреслюють необхідність підвищення обізнаності відвідувачів кінних прокатів про ознаки болю та дискомфорту у коней, а також впровадження етичних стандартів у цій сфері.

Ключові слова: коні; больовий синдром; біль; дискомфорт; поведінка; етограма; гуманне ставлення до тварин; кінний прокат; школа верхової їзди; верхова їзда.

З давніх-давен коні були невіддільною частиною людського життя. За оцінками слідів вудил на зубах викопних коней їх одомашнення датують IV тисячоліттям до н. е. [3]. Коні залишалися найпопулярнішими засобом транспорту Європи та Америки аж до початку ХХ ст., коли їх поступово почали витісняти автомобілі. До коней здебільшого ставилися як до механізму, хоча ще у 1822 р. в Англії було прийнято закони, що забороняли жорстоке поводження з конями [5], фізіологічні потреби коней ігнорувалися, а про їхній комфорт дбали стільки, скільки це було необхідно для продовження роботи.

Зі зростанням суспільного інтересу до прав тварин у другій половині ХХ ст. увага до добробуту коней почала зростати [33]. У 1979 р. було запропоновано Концепцію п'яти свобод, що повинні використовуватися для оцінки благополуч-

чя домашніх тварин. До цих свобод належали: свобода від голоду і спраги, свобода від дискомфорту, свобода від болю, травм або хвороби, свобода природної поведінки, свобода від страху і стресу.

Хоча в сучасному світі коней переважно використовують для відпочинку, хобі та шоу, проблема забезпечення їхнього благополуччя досі лишається актуальною. Відомо, що значна частина коней, зокрема спортивні коні високого класу виявляють різноманітні ознаки дискомфорту під час роботи під сідлом [17; 19; 28; 30]. Ще більш гостро проблема присутності болю постає для тварин, які залучені в прокатах і для навчання верхової їзди, адже вони постійно контактують із великою кількістю малодосвідчених людей. Присутність болю у коней призводить до зниження їхньої працездатності, появи ненормальної

поведінки та збільшення ризику травм не лише для тварин, а і для людей [42].

Дослідження науковців доводять, що стан здоров'я прокатних коней у різних школах верхової їзди суттєво відрізняється [21], а отже, проблема полягає не у факті існування таких шкіл, а в умовах утримання та експлуатації тварин. Важливий внесок у покращення умов використання прокатних коней також можуть зробити потенційні клієнти кінних прокатів. Уміння відвідувачів оцінювати рівень дискомфорту коней дозволить підвищити власну безпеку під час відпочинку, а також може спонукати власників конюшень приділяти більше уваги покращенню умов утримання тварин. Таким чином, актуальним є дослідження поширеності ознак дискомфорту та болю у прокатних коней і здатності клієнтів прокату до їх розпізнавання.

Біль визначають як неприємне сенсорне та емоційне переживання, що пов'язане (або таке, що здається пов'язаним), з фактичним або потенційним пошкодженням тканин [4]. Біль виконує захисну функцію, спонукаючи до уникнення шкідливих подразників. Рівень болю у людей зазвичай оцінюється за самозвітами, оскільки сприйняття є досить індивідуальним. У випадках, коли отримати вербальні відповіді від пацієнтів неможливо, то використовують поведінкові шкали та оцінювання виразу обличчя [1].

Очевидно, що під час оцінювання рівня болю у тварин, розраховувати на вербальні підказки немає сенсу. Вимірювання таких фізіологічних показників, як частота серцебиття, дихання, рівень гормонів стресу в крові, не завжди доступне, а відсутність змін у цих показниках не гарантує відсутність болю [40]. Тому всі розроблені системи визначення болю у тварин передбачають оцінювання їхньої поведінки.

Різні види тварин мають свої особливості прояву болю, тому розроблені шкали для оцінки мімічних виразень болю у різних видів тварин, зокрема у мишей, шурів, кролів, котів, собак, свиней, а також коней [34]. Єдиної загальноприйнятої системи оцінки рівня болю у коней наразі не існує. Коні схильні приховувати ознаки болю в присутності людей і стимулів, що здаються загрозливими [25]. Окрім того, вони схильні до розвитку вивченої безпорадності: якщо їм тривалий час не вдається уникнути больового стимулу, то зрештою вони перестають показувати ознаки болю, створюючи враження, що біль зник [40]. Також відомо, що не всі види болю можуть відображатися в міміці коней [11].

Поведінкові реакції коней, що пов'язані з болем, включають найрізноманітніші симптоми, серед яких: уникнення тактильного контакту, копання підлоги, удари ногою по животу, мотання головою, повороти голови, знижена рухова активність, уникання контакту з людиною, підви-

щена пильність, лякливість, махання хвостом, висовування язика, потягування, знижена реакція на нові об'єкти, спрямована на людей агресія, перерозподіл маси тіла, уникнення контакту з поводом, депресивна поведінка [29].

До мімічних ознак болю у коней зараховують такі [14; 24; 25; 38]:

- тривале відведення вух у сторони, назад, їх асиметричне розташування;
- «опущення брів» або «нахмурення» із формуванням «стурбованого» виразу морди коня з формуванням кута над оком;
- розширення ніздів або їх напруження з наближенням форми до квадратної;
- підвищений тонус губ та щік, що створює враження виражених кутів у обрисах морди;
- підвищений тонус латеральних мімічних м'язів.

Для оцінки проявів болю у коней, що працюють під сідлом С Дайсон з колегами розробила Етограму больового синдрому верхових коней (далі – етограма), яка охоплює 24 типи поведінки, більшість із яких принаймні в 10 разів частіше спостерігаються у кульгавих коней у порівнянні з некульгавими [15]. Варто зазначити, що етограма містить види поведінки, що традиційно вважаються ознаками поганого характеру та впертості, наприклад, «козління» (удари в повітря задніми ногами) і ставання дибки, а також у ній представлені деякі ознаки, що традиційно приписуються неправильним діям вершника, зокрема постійне зміщення вудила в роті на один бік і постійний поворот голови та шиї на одну сторону [16; 18; 20].

Важливо відзначити, що присутність кожного окремого виду поведінки, включеного до етограми не є беззаперечною ознакою присутності болю. Наприклад, існують дані про те, що несинхронний рух ніг коня може бути спричинений не болем, а вродженою асиметрією, а зміщення вудила дійсно може спричинитися нестабільністю рук вершника [10]. Тому висновок про імовірну присутність болю можна робити лише за наявності восьми і більше поведінкових ознак, зазначених в етограмі.

Більшість любителів коней визнають, що процес тренування та верхової їзди не має завдавати тваринам дискомфорту [35]. Однак таке переконання несе мало користі доки люди не здатні більш-менш точно визначити, чи відчуває тварина дискомфорт.

Відомо, що здатність до сприймання людиною емоцій тварин, зокрема болю, значною мірою залежить від культури, оточуючої спільноти та наявних знань про поведінку тварин [6; 40]. У європейській культурі нерідко спостерігається естетизація зображень коней, що демонструють мімічні та поведінкові ознаки болю та стресу, що можна спостерігати на монументальних портретах і кінних

скульптурах (див. «Бонапарт, що перетинає Сен-Бернар» Ж. Луї-Давида, *рис. 1*). Хоча ми не применшуємо художню цінність творів мистецтва, популярність таких зображень може сприяти тому, що люди, малознайомі з кіньми, сприйматимуть їх як типовий стан верхового коня.

Рис. 1. «Бонапарт, що перетинає Сен-Бернар»
Ж. Луї-Давида

Хоча можна очікувати, що люди, які регулярно взаємодіють із конями, повинні краще вміти визначати їхні стани, дослідження показують, що сам по собі досвід взаємодії з конями не чинить істотного впливу на точність розпізнавання ознак стресу та дискомфорту у коней [8]. Нерідко тварини, які мають зовнішні ознаки м'язово-скелетного болю, можуть залучатися до участі в змаганнях.

Розпізнавання деяких ознак болю у верхових коней ускладнено тим, що буває складно розрізнити поведінку, зумовлену діями вершника та поведінку, що виникає з ініціативи тварини [18; 20]. Помилки в розрізненні причин поведінки нерідко призводять до посилення засобів тиску на тварину і, у випадку, якщо непослух був зумовлений болем, – до посилення болю [15].

Дослідження проводилося у два етапи. На першому етапі ми здійснювали спостереження за поведінковими ознаками болю та дискомфорту у коней під час тренувань у приватному кінному клубі «Гармонія» в м. Чернігів. Спостереження проводилися тричі: 14 грудня, 4 січня, 10 січня. Вибірка коней становила 6 особин, серед яких три мерини і три кобили. Усі вони використовув-

ються в клубі для навчання вершників, зовнішній вигляд тварин відповідає нормі. Тренування проводилися в критому манежі. Разом було проведено 10 спостережень.

Ознаки болю та дискомфорту у коней визначалися за Етограмою болю верхового коня С. Дайсон [17], яку попередньо було перекладено українською мовою. Факт присутності ознаки одразу занотовувався у відповідний рядок у бланку спостережень. Для підвищення точності спостереження до процесу ідентифікації поведінки було залучено два учасники, а також здійснювався відеозапис.

Другий етап дослідження проводився у грудні 2024 р. у формі опитування. Набір учасників відбувався через персональні запрошення до участі в опитуванні, а також посилення було поширене серед учнів 8–11 класів Ліцею №15 м. Чернігова особисто та за посередництва вчителя біології. В опитуванні не вимагалось вказувати жодні персональні дані, анкета була розроблена українською мовою у Google Forms та містила 26 пунктів.

Перша частина опитувальника містила такі демографічні дані, як стать, вік та досвід їзди верхи. Вибірка дослідження склала 220 учасників, 60 % з яких – жіночої статі, 40 % – чоловічої. Серед опитаних 4,1 % осіб добре вміють їздити верхи, 12,3 % – були на кінній прогулянці/одному тренуванні, 46,6 % – один чи два рази сиділи на коні, 37 % опитуваних ніколи не їздили верхи.

Друга частина опитувальника містила 23 пункти і була спрямована на дослідження вміння визначати емоції коней. У цій частині респондентам пропонувалося роздивитися фотографії коней та оцінити імовірність того, що зображена на фото тварина відчуває біль, за 5-рівневою шкалою. Фотографії коней були відібрані з наукових статей і статей спеціалістів із поведінки коней з метою уникнення неоднозначності у встановленні вірної інтерпретації зображеного. Надані респондентами відповіді були переведені в бали, де за впевнену правильну відповідь ставилося 4 бали, за неправильну – 1, відповідь «Не знаю» – ми оцінювали у 0 балів, розглядаючи вибір цієї опції як ухилення від відповіді. Уміння розпізнавати емоції коней оцінювалося за сумою набраних балів.

Обробку результатів ми проводили за допомогою програмного пакету Microsoft Excel та JASP. У зв'язку з ненормальністю розподілу даних, для порівняння незалежних вибірок ми використовували тест Манна-Вітні.

Результати спостережень за поведінковими ознаками болю та дискомфорту прокатних коней під час роботи під сідлом наведені в *табл. 1*. Номери рядків відповідають порядковому номеру видів поведінки, зазначених в етограмі.

Таблиця 1

Поведінкові прояви болю у прокатних коней

№	Епітет, 10 років				Паріс, 8 років		Семен, 10 років	Хайфа, 15 років	Кенді, 4 роки	Хіларі, 3 роки
	крок, рись	крок, рись	крок, рись	рись	крок, рись, галоп, стрибки	крок	крок, рись	крок, рись	крок, рись, галоп, стрибки	крок, рись, галоп
1.								+	+	
2.					+	+	+	+	+	+
3.							+	+		
4.										
5.							+		+	+
6.	+	+	+	+	+	+	+	+	+	+
7.										
8.	+									+
9.		+		+	+			+	+	
10.		+	+	+		+				
11.		+	+	+	+					
12.										
13.										
14.									+	+
15.		+	+		+			+		
16.										
17.		+			+			+		
18.					+					
19.										
20.	+	+	+	+			+	+		
21.										+
22.			+				+	+	+	
23.										
24.									+	
Разом	3	8	6	5	7	3	7	9	8	7

Рис. 2. Відкриття рота, висовування язика та «інтенсивний погляд» під час роботи під сідлом

Рис. 3. Голова повернута в сторону під час руху по прямій діагоналі, відведені назад вуха

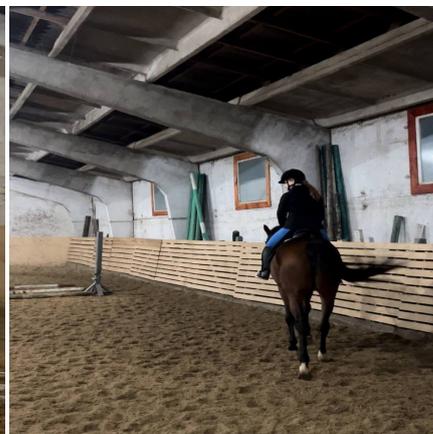

Рис. 4. Махання хвостом при зміні алюру з кроку на рись

У трьох коней із шести ми спостерігали вісім або більше видів поведінки, зазначених в етограмі, що з високою імовірністю може свідчити про присутність болю чи дискомфорту.

Серед ознак, перелічених в етограмі, найчастіше в прокатних коней спостерігалось затискання вух (у всіх тварин, що брали участь у дослідженні), мотання головою (у п'яти тварин), відкриття рота з розмиканням зубів (у трьох тварин), інтенсивний погляд (у чотирьох коней), нерегулярний ритм риси чи спонтанна зміна швидкості

(у чотирьох тварин), небажання рухатися вперед (у чотирьох тварин). Серед більш небезпечних та явно виражених видів поведінки в однієї тварини спостерігали «козління». Прояви деяких видів поведінки, асоційованої з болем та/або дискомфортом, зображені на рис. 2–4 (скрінні відеозаписів).

Важливо зазначити, що в обох випадках спостережень, де відмічено лише три види поведінки, коні працювали в умовах невисокого навантаження. Найбільшу кількість видів поведінки, зазначеної в етограмі, ми спостерігали в найстар-

шої кобили, яка, за словами тренера, мала важке минуле, що спричинило наявність старих травм (яких саме не уточнено).

На другому етапі дослідження оцінювалося вміння потенційних клієнтів прокату визначати стани тварин. Максимально можлива оцінка за нашою шкалою складала 92 бали, а мінімальна – від 0 до 23, де 0 балів відповідає вибору варіанту «не знаю» у всіх випадках. У нашій вибірці максимальна отримана оцінка склала 85 балів, мінімальна оцінка – 5, середня – 59,514. Учасники, які не дали жодної іншої відповіді (окрім варіанта «Не знаю») в подальшому аналізі вже не брали участь.

Ми також дослідили гендерні відмінності в точності розпізнавання стану коней, порівнявши чоловіків і жінок за допомогою тесту Манна–Вітні. Відповідно до отриманих результатів, жінки краще розпізнають емоції коней ($p = 0,005$). Середній бал для жінок становив 62,225, тоді як для чоловіків – 58,230 (рис. 5).

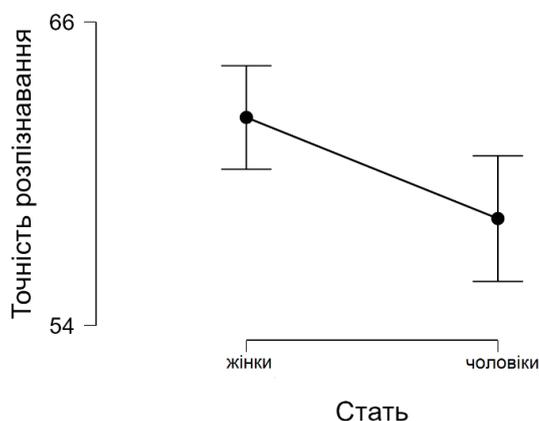

Рис. 5. Порівняння точності розпізнавання болю у коней в залежності від статі

Після цього ми порівняли групи учасників із різним досвідом взаємодії з конями. Результати порівняння представлено в табл. 2.

Таблиця 2

Точність розпізнавання болю коней залежно від досвіду взаємодії з конями

Досвід взаємодії з конями	Кількість учасників	Середнє значення	Мінімум	Максимум
Ніколи не сиділи верхи	81	60,370	16	77
Сиділи верхи один раз	102	61,960	0	85
Один-два рази були на тренуванні	27	54,923	0	82
Добре їздять верхи	9	64,000	43	75

З огляду на відмінності в середніх значеннях, ми застосували критерій Манна–Вітні для незалежних вибірок із метою перевірки значимості відмінностей між учасниками, які один чи два рази відвідували тренування та іншими групами. Такий аналіз підтвердив існування відмінностей

для пари «Сиділи верхи один раз» VS «Один-два рази були на тренуванні» $W = 881,500$, $p = 0,014$.

Таким чином, найнижчі результати в точності розпізнавання коней показали ті досліджувані, які відвідали одне або два тренування. Найвище середнє значення показали ті, хто добре їздять верхи, однак, у нашій вибірці таких осіб виявилося замало.

Припускаючи, що відмінності залежно від досвіду їзди можуть бути зумовлені переважанням жінок в одній із груп, ми провели ANOVA тест із метою визначення того, який фактор є визначальним у здатності оцінювати емоції коней (табл. 3).

Таблиця 3

Порівняння впливу статі та досвіду взаємодії з конями та ефективність розпізнавання присутності болю за мімічними ознаками

Фактор	F	p
Досвід («Сиділи верхи один раз» VS «Один-два рази були на тренуванні»)	7,926	0,006
Стать	3,829	0,053
Досвід*стать	0,281	0,597

За результатами ANOVA тесту було виявлено, що досвід взаємодії з конями більш суттєво впливає на здатність розпізнавати емоції коней, аніж стать.

У проведеному дослідженні було зафіксовано: для коней, які використовуються в прокаті, характерною є поведінка, що класифікується як конфліктна та/або вказує на можливу присутність болю. Найбільш поширеним було відведення вух назад або несиметричне їх розташування. Водночас ми не спостерігали щільного затискання вух у жодної з тварин. Закладання вух назад у коней асоціюється з агресією, спротивом або фізичною втомою та дискомфортом, ступінь їх відхилення від вертикального положення вказує на інтенсивність реакції [36]. Реакція, що спостерігалася, може бути схарактеризована як «помірна».

Іншою поширеною реакцією було мотання головою. Така поведінка є потенційно небезпечною для вершника, призводить до втрати контролю поведом, а також кінь може вдарити вершника потилицею. Хоча причини такої поведінки точно не встановлені, однак є відомості про те, що вона може бути спричинена стресом, різними видами м'язового болю або невралгією трійчастого нерву [41]. Відкривання рота з розмиканням зубів та/або висовуванням язика спостерігалася у трьох тварин, зокрема в одного коня (Епітет, мерин французької рисистої) ця поведінка спостерігалася в трьох із чотирьох випадків.

Повторюване відкривання рота може бути спричинене: ушкодженнями ротової порожнини [23; 37; 43], надто туго затягнутим капсулом вуздечки [12]; неправильною роботою поведом або іншим видом болю, який не пов'язаний із ротовою порожниною [19]. У поточному дослідженні

ми не проводили огляд ротової порожнини та не оцінювали відповідність удила та вудзечки анатомічним потребам тварини.

Постійна зміна швидкості руху і небажання рухатися вперед можуть бути пов'язані як із м'язово-скелетним болем, так і з особливостями роботи коней, що використовуються для навчання. Вершники-початківці часто втомлюються, подають неправильні сигнали тваринам, а також втрачають стабільність у сідлі, що може призводити до зупинок. З іншого боку, часті зупинки можуть бути спробою тварини знизити інтенсивність неприємних відчуттів.

«Козління» повторювано спостерігалось у однієї молодшої кобили після перестрибування перешкоди висотою 50 см. «Козління» є інстинктивною реакцією коня на наближення небезпеки ззаду та може набувати форми підстрибування з відривом чотирьох ніг, удару назад однією або обома задніми ногами. Цей вид поведінки зустрічається рідше, аніж інші, в одному з досліджень хобі-коней його частоту оцінили у 17 % [31], проте він становить небезпеку, незалежно від частоти. Причиною такої поведінки може бути біль у попереково-крижовому відділі хребта, інстинктивна реакція на дискомфорт від неправильного розподілу ваги вершника внаслідок неправильного підбору сідла, порушення процесу заїздки під сідло. У деяких випадках «козління» може бути вивченою поведінкою. Враховуючи вік тварини та характер прояву поведінки в нашому спостереженні, найбільш імовірним її поясненням ми вважаємо зміну розподілу ваги вершника після приземлення зі стрибка.

Варто також зазначити, що в дослідженні порівняно високу частоту проявів конфліктної поведінки ми бачили у молодих коней, які виконували складніші завдання, ніж інші тварини, що спостерігалися у вибірці. Це узгоджується з результатами інших досліджень де наголошується, що частота вияву конфліктної поведінки зростає з підвищенням складності задач, які ставляться перед твариною [32]. Найбільшу кількість проявів поведінки (9), зазначеної в етограмі, ми спостерігали в найстаршій кобилі. Це також узгоджується з результатами інших досліджень, у яких констатовано, що поширеність захворювань опорно-рухового апарату у коней старше 15 років становила більше 50 % [7]. Варто зазначити також, що серед молодих коней частіше спостерігалася поведінка, яку можна характеризувати як конфліктну, тоді як серед тварин старшого віку було відмічено більше видів поведінки, які асоційовані з больовими відчуттями і не розглядаються, як відповідь на неточність вказівок вершника. Оцінити вплив особливостей експлуатації тварин на цій конюшні на розвиток захворювань опорно-рухового апарату можливо лише шляхом тривалих спостережень із фіксацією стану тварин на початку та в кінці дослідження.

Результати другого етапу дослідження свідчать про те, що опитувані розпізнавали емоції коней із невисокою точністю. Причому було виявлено, що особи жіночої статі краще розпізнають емоції тварин у порівнянні з чоловіками. Такий результат цілком узгоджується з іншими дослідженнями, які показали, що жінки краще розпізнають емоції, виражені невербально, особливо ті, які пов'язані зі страхом [13], а здатність до розпізнавання емоцій людей може передбачати більш точне розпізнавання емоцій тварин, зокрема коней [9]. Варто зазначити, що загалом жінки виявляють більше занепокоєння щодо етичного ставлення до тварин та обмеження їх експлуатації, аніж чоловіки [22].

Найвищу середню точність розпізнавання мали учасники, які стверджують, що добре їздять верхи, однак, як не дивно, найнижчий рівень здатності розпізнавати емоції коней показали опитувані, які відвідали одне-два тренування. Це може пояснюватися тим, що під час тренувань відвідувачі стикаються з різними видами конфліктної поведінки та стресових реакцій тварин, які на початку здаються їм ненормальними, однак, тренери переконують їх, що такі стани та поведінка є нормою для коней. У дослідженні К. Люк [35] встановлено, що публічно кіннотники зазвичай наголошують на високому рівні благополуччя верхових коней, тоді як у приватних розмовах висловлюють занепокоєння щодо його зниження. Тому той факт, що тренер під час заняття з новачком стверджує, що певні прояви поведінки коня є нормою, не обов'язково означає, що він справді так вважає.

Вищий середній бал серед тих, хто добре їздить верхи, може пояснюватися тим, що вони, на відміну від новачків, цікавляться тематикою благополуччя коней, а також мають більше досвіду спілкування з конями, тож звертають більше уваги на деталі виразів морди, положення вух тощо. Інші дослідження також підтверджують, що досвідчені вершники краще розпізнають емоції коней. Однак неодноразово наголошується, що ця здатність залишається недостатньою для забезпечення повної впевненості в добробуті тварин [9].

Висновки. Проведене дослідження свідчить про необхідність підвищення обізнаності людей щодо емоцій коней, наприклад, шляхом організації освітніх заходів. Дослідження підтверджують, що навіть коротка лекція про особливості поведінки коней та ознаки їх дискомфорту з використанням етограм дає змогу знизити рівень стресу, який відчувають коні при взаємодії з учнями-вершниками [39]. Окрім того, обізнаність потенційних клієнтів про ознаки стресу та дискомфорту у коней може спонукати власників конюшень до підвищення стандартів утримання та експлуатації тварин.

Також серед способів покращення благополуччя коней на прокатних конюшнях ми можемо рекомендувати використання кінних тренажерів для початкових етапів відпрацювання нових елементів, що дасть змогу знизити стресове навантаження на коней, спричинене недосвідченістю та нестабільністю вершника. Втім, запровадження таких підходів вимагає роботи з клієнтами, що переконати їх у важливості часткового обмеження задоволення від взаємодії з живим конем заради майбутньої безпеки всіх учасників процесу.

Важливо також зазначити, що наше дослідження мало низку обмежень, які могли вплинути на результат. По-перше, у процесі анкетування ми не перевіряли твердження опитуваних про те, наскільки добре вони їздять на конях, і не знаємо, де саме вони їздили. По-друге, спостерігаючи за поведінкою коней у прокаті, ми аналізували їхні реакції з різними вершниками, при виконанні завдань різної складності, що могло вплинути на поведінку тварин та знизити точність порівняння. Окрім того, деякі поведінкові ознаки можуть відображати індивідуальні особливості коня або бути результатом навченої поведінки, а не свідчити про біль чи дискомфорт. Тому для уточнення причин поведінки тварин необхідне ретельне обстеження ветеринаром та/або кінним фізіотерапевтом.

Зрештою, хоча ми й використовували анкету для спостережень, проте нам не завжди вдавалося точно зафіксувати всі поведінкові ознаки через обмежений досвід, недостатній час спостереження та технічні обмеження (освітлення, кут спостереження, якість відеозйомки).

Подальші напрями досліджень можуть включати залучення ветеринарних спеціалістів для оцінки стану верхових коней, що використовуються в прокаті, аналіз динаміки змін ознак болю та дискомфорту у коней, залежно від «стажу» роботи, організацію просвітницьких заходів щодо розпізнавання цих ознак, а також вивчення їхнього впливу на точність розпізнавання таких сигналів учасниками процесу.

Використані літературні джерела

1. Анамнез болю пацієнта. Асоціація анестезіологів Вінницької області. – URL: https://anest.vn.ua/file/06_21_13.pdf.
2. Конярство: підручник / Б. М. Гопка, М. П. Хоменко, М. П. Павленко. – Київ : Вища освіта, 2004. – 320 с.
3. Губарева Л. Конярство: електронний посібник / Л. Губарева. – URL: <https://vukladach.pp.ua/MyWeb/manual/twarunnuztvo/koniarstvo/Ycladachi/Ycladachi.htm>.
4. Біль як міждисциплінарна проблема / Т. И. Негрич, Н. Л. Боженко, О. С. Фітькало, А. В. Пасенок, Л. Є. Лаповець. – 2022. – URL: www.umj.com.ua/uk/publikatsia-235551-bil-yak-mizhdistsiplinarna-problema.
5. 1822: 3 George 4 c.71: Cruel Treatment of Cattle Act. – URL: <http://statutes.org.uk/site/the-statutes/>

nineteenth-century/1822-3-george-4-c-71-cruel-treatment-of-cattle-act/.

6. Amici F. The ability to recognize dog emotions depends on the cultural milieu in which we grow up. Scientific Report / F. Amici, J. Waterman, C. M. Kellermann. – 2019. – Vol. 9. – Art.16414. DOI: [10.1038/s41598-019-52938-4](https://doi.org/10.1038/s41598-019-52938-4)

7. Auer U., Kelemen Z., Vogl C. et al. Development, refinement, and validation of an equine musculoskeletal pain scale / U. Auer, Z. Kelemen, C. Vogl, S. von Ritgen, R. Haddad, L. Borda Torres, C. Gabmaier, J. Breteler, & F. Jenner // *Frontiers in pain research*. – 2023. – Vol. 4. – Art. 1292299. DOI: [10.3389/fpain.2023.1292299](https://doi.org/10.3389/fpain.2023.1292299)

8. Bell C. Improving the recognition of equine affective states / C. Bell, S. Rogers, J. Taylor, S. Busby // *Animals*. – 2019. – Vol. 9. – Art. 1124.

9. Braun M. N., Müller-Klein A., Sopp M. R. et al. The human ability to interpret affective states in horses' body language: The role of emotion recognition ability and previous experience with horses / M. N. Braun, A. Müller-Klein, M. R. Sopp, T. Michael, U. Link-Dorner, J. Lass-Hennemann // *Applied Animal Behaviour Science*. – 2024. – Vol. 271. DOI: [10.1016/j.applanim.2024.106171](https://doi.org/10.1016/j.applanim.2024.106171).

10. Byström A., Clayton H.M., Hernlund E. et al. Equestrian and biomechanical perspectives on laterality in the horse / A. Byström, H. M. Clayton, E. Hernlund, M. Rhodin, & A. Egenvall // *Comparative Exercise Physiology*. – 2020. – Vol. 16. – No. 1. – P. 35–46. DOI: [10.3920/CEP190022](https://doi.org/10.3920/CEP190022).

11. Carvalho J. R. G., Trindade P. H. E., Conde G. et al. Facial expressions of horses using weighted multivariate statistics for assessment of subtle local pain induced by polylactide-based polymers implanted subcutaneously / J. R. G. Carvalho, P. H. E. Trindade, G. Conde, M. L. Antonioli, M. I. G. Funicelli, P. P. Dias, P. A. Canola, M. A. Chinelatto, G. C. Ferraz // *Animals*. – 2022. – Vol. 12. – No. 18. DOI: [10.3390/ani12182400](https://doi.org/10.3390/ani12182400).

12. Casey V. A preliminary report on estimating the pressures exerted by a crank noseband in the horse / V. Casey, P. McGreevy, E. O'Muiris, O. Doherty // *Journal of Veterinary Behavior*. – 2013. – Vol. 8. – P. 479–484

13. Cavieres A. Relationship Between Gender and Performance on Emotion Perception Tasks in a Latino Population / A. Cavieres, R. Maldonado, A. Bland, & R. Elliott // *International journal of psychological research*. – 2021. – Vol. 14. – No. 1. – P. 106–114. DOI: [10.21500/20112084.5032](https://doi.org/10.21500/20112084.5032)

14. Dalla Costa E. Development of the Horse Grimace Scale (HGS) as a pain assessment tool in horses undergoing routine castration / E. Dalla Costa, M. Minero, Lebelt D. // *PLoS ONE*. – 2014. – Vol. 9. – Art. 92281. DOI: [10.1371/journal.pone.0092281](https://doi.org/10.1371/journal.pone.0092281).

15. Dyson S. Development of an ethogram for a pain scoring system in ridden horses and its application to determine the presence of musculoskeletal pain / S. Dyson, J. Berger, A. D. Ellis, J. Mullard // *Journal of Veterinary Behavior*. – 2018. – Vol. 23. – P. 47–57. DOI: [10.1016/j.jveb.2017.10.008](https://doi.org/10.1016/j.jveb.2017.10.008).

16. Dyson S. The influence of rider skill on ridden horse behaviour, assessed using the Ridden Horse Pain

- Ethogram, and gait quality / S. Dyson, C. Martin, A. Bondi, A. D. Ellis // *Equine Vet Education*. – 2022. – Vol. 34. – Art. e308-e317. DOI: 10.1111/evj.13434.
17. Dyson S. Application of the Ridden Horse Pain Ethogram to Elite Dressage Horses Competing in World Cup Grand Prix Competitions / S. Dyson, D. Pollard // *Animals*. – 2021. – Vol. 11. – No. 5. DOI: 10.3390/ani11051187.
18. Dyson S. Application of the Ridden Horse Pain Ethogram to 150 horses with musculoskeletal pain before and after diagnostic anaesthesia / S. Dyson, D. Pollard // *Animals*. – 2023. – Vol. 13. – Art. 1940.
19. Dyson S. Determination of Equine Behaviour in Subjectively Non-Lame Ridden Sports Horses and Comparison with Lameness Sports Horses Evaluated at Competitions / S. Dyson, D. Pollard // *Animals*. – 2024. – Vol. 14. No. 12. DOI: 10.3390/ani14121831
20. Egenvall A., Byström A., Pökelmann M. et al. Rein tension in harness trotters during on-track exercise / A. Egenvall, A. Byström, M. Pökelmann, M. Connysson, K. Kienapfel-Henseleit, M. Karlsteen, P. McGreevy, & E. Hartmann // *Frontiers in veterinary science*. – 2022. – Vol. 9. – Art. 987852. DOI: 10.3389/fvets.2022.987852.
21. Egenvall A. Orthopaedic health status of horses from 8 riding schools - a pilot study / A. Egenvall, C. Lönnell, C. Johnston // *Acta Veterinaria Scandinavica*. – 2010. – Vol. 52. – No. 50. DOI: 10.1186/1751-0147-52-50.
22. Eldridge J. J. Gender differences in attitudes toward animal research / J. J. Eldridge, J. P. Gluck // *Ethics & Behavior*. – 1996. – Vol. 6. – No. 3. – P. 239–256.
23. Engelke, E., Gasse, H. An anatomical study of the rostral part of the equine oral cavity with respect to position and size of a snaffle bit / E. Engelke, H. Gasse // *Equine Veterinary Education*. – 2003. – Vol. 15. – P. 158–163.
24. Fraser J. A. Some observations on behaviour of horses in pain / J. A. Fraser // *British Veterinarian Journal*. – 1969. – Vol. 125. – P. 150–151.
25. Gleeurup K. B. An equine pain face / K. B. Gleeurup, B. Forkman, C. Lindegaard, P. H. Andersen // *Veterinary anaesthesia and analgesia*. – 2015. – Vol. 42. – No. 1. – P. 103–114. DOI: 10.1111/vaa.12212.
26. Górecka-Bruzda A. Conflict behavior in elite show jumping and dressage horses / A. Górecka-Bruzda, I. Kosińska, Z. Jaworski, T. Jezierski, J. Murphy // *Journal of Veterinary Behavior*. – 2015. – Vol. 10. – No. 2. – P. 137–146.
27. Graça J. Why are women less likely to support animal exploitation than men? The mediating roles of social dominance orientation and empathy / J. Graça, M. M. Calheiros, A. Oliveira, & T. L. Milfont // *Personality and Individual Differences*. – 2018. – Vol. 129. – P. 66–69. DOI: 10.1016/j.paid.2018.03.007
28. Greve L. Saddle slip and lameness / L. Greve, S. J. Dyson // *Equine Veterinary Journal*. – 2014. – Vol. 46. – P. 687–694. DOI: 10.1111/evj.12222.
29. Hall C. Living the good life? A systematic review of behavioural signs of affective state in the domestic horse (*Equus caballus*) and factors relating to quality of life / C. Hall, R. Kay // Part 2: Horse-human interactions. *Animal welfare*. – 2024. – Vol. 33. – Art. 41. DOI: 10.1017/awf.2024.41.
30. Hamilton K. L. Equine conflict behaviors in dressage and their relationship to performance evaluation / K. L. Hamilton, B. E. Lancaster, C. Hall // *Journal of Veterinary Behavior*. – 2022. – Vol. 56. – P. 48–57.
31. Hockenhull J. The use of equipment and training practices and the prevalence of owner-reported ridden behaviour problems in UK leisure horses / J. Hockenhull, E. Creighton // *Equine Veterinary Journal*. – 2013. – Vol. 45. – P. 15–19.
32. Jastrzębska E., Wolska A., Minero M. et al. Conflict behaviour in show jumping horses: a field study / E. Jastrzębska, A. Wolska, M. Minero, M. Ogluszka, B. Earley, J. Wejer, A. Górecka-Bruzda // *Journal of Equine Veterinary Science*. – 2017. DOI: 10.1016/j.jevs.2017.07.009.
33. Lesimple C. Indicators of Horse Welfare: State-of-the-Art. / C. Lesimple // *Animals*. – 2020. – Vol. 10. – No. 2. – Art. 294. DOI: 10.3390/ani10020294.
34. Love E. Facial expression of pain in horses / Love E, Gillespie L, Colborne G. // *Association of Veterinary Anaesthetists Spring 2011 Meeting*.
35. Luke K. How equestrians conceptualise horse welfare: Does it facilitate or hinder change? / K. Luke, A. Rawluk, T., McAdie, B. Smith, A. Warren-Smith // *Animal Welfare*. – 2023. – Vol. 32. – Art. 59.
36. McGreevy P. D. *Equine behavior: a guide for veterinarians and equine scientists* Saunders (2nd ed.) / P.D. McGreevy // Elsevier. – 2012.
37. Pehkonen J. Behavioral signs associated with equine periapical infection in cheek teeth / J. Pehkonen, L. Karma, M. Raekallio // *Journal of Equine Veterinary Science*. – 2019. – Vol. 77. – Art. 144e150.
38. Price J. Preliminary evaluation of a behaviour-based system for assessment of post-operative pain in horses following arthroscopic surgery / J. Price, S. Catriona, E. M. Welsh // *Veterinary Anaesthesiology and Analgesia*. – 2003. – Art. 30. – P. 124–137. DOI: 10.1046/j.1467-2995.2003.00139.x.
39. Randle H. Equitation pedagogic practice: Use of a ridden horse ethogram to effect change / H. Randle // *Journal of Veterinary Behavior*. – 2016.
40. Seksel K. *How Pain Affects Animals* / K. Seksel. – 2007. URL: <https://huisdiergedrag.be/docs/Seksel,%202007.pdf>.
41. Stange I. Overview of the Current Situation in a Sample of Headshakers and Owner Assessment of Effective Therapeutic Measures Used in Germany / L. M. Stange, J. Krieter, I. Czycholl // *Journal of equine veterinary science*. – 2020. – Vol. 95. – Art. 103270. DOI: 10.1016/j.jevs.2020.103270.
42. Thompson K. A Critical Review of Horse-Related Risk: A Research Agenda for Safer Mounts, Riders and Equestrian Cultures/ K. Thompson, P. McGreevy, P. McManus // *Animals*. – 2015. – Vol. 5. – № 3. – P. 561–75. DOI: 10.3390/ani5030372.
43. Uldahl M. Lesions associated with the use of bits, nosebands, spurs and whips in Danish competition horses / M. Uldahl, H. M. Clayton // *Equine Veterinary Journal*. – 2019. – Vol. 51. – P. 154–162.

References

1. (2024). Anamnez boliu patsiienta [Patient pain history]. Retrieved from: https://anest.vn.ua/file/06_21_13.pdf. [in Ukrainian].
2. Hopka, B. M., Khomenko, M. P., & Pavlenko, M. P. (2004). Koniarstvo [Horse breeding]. Kyiv. 320 p. [in Ukrainian].
3. Hubarieva, L. (2024). Koniarstvo [Horse breeding]. Retrieved from: <https://vukladach.pp.ua/MyWeb/manual/twarunnuztvo/koniarstvo/Ycladachi/Ycladachi.htm>. [in Ukrainian].
4. Nehrych, T. I., Bozhenko, N. L., Fit'kalo, O. S., Pannok, A. V., & Lapovets, L. Ye. (2022). Bil yak mizhdytsyplinarna problema [Pain as an interdisciplinary problem]. Retrieved from: www.umj.com.ua/uk/publikatsia-235551-bil-yak-mizhdistsyplinarna-problema. [in Ukrainian].
5. 1822: 3 George 4 c.71: Cruel Treatment of Cattle Act. Retrieved from: <http://statutes.org.uk/site/the-statutes/nineteenth-century/1822-3-george-4-c-71-cruel-treatment-of-cattle-act/>.
6. Amici, F., Waterman, J., & Kellermann, C. M. (2019) The ability to recognize dog emotions depends on the cultural milieu in which we grow up. *Scientific Report*. 9, Article: 16414. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpain.2023.1292299>.
7. Auer, U., Kelemen, Z., Vogl, C., von Ritgen, S., Haddad, R., Torres Borda, L., Gabmaier, C., Breteler, J., & Jenner, F. (2023) Development, refinement, and validation of an equine musculoskeletal pain scale. *Frontiers in Pain Research*. Vol. 4, Article: 1292299. DOI: <https://doi.org/10.3389/fpain.2023.1292299>.
8. Bell, C., Rogers, S., Taylor, J., & Busby, S. (2019). Improving the recognition of equine affective states. *Animals*. 9, Article: 1124.
9. Braun, M. N., Mller-Klein, A., Sopp, M. R., Michael, T., Link-Dorner, U., & Lass-Hennemann, J. (2024). The human ability to interpret affective states in horses' body language: The role of emotion recognition ability and previous experience with horses. *Applied Animal Behaviour Science*. 271. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.applanim.2024.106171>.
10. Bystm, A., Clayton, H. M., Hernlund, E., Rhodin, M., & Egenvall, A. (2020). Equestrian and biomechanical perspectives on laterality in the horse. *Comparative Exercise Physiology*. 16 (1), P. 35–46. DOI: <https://doi.org/10.3920/CEP190022>.
11. Carvalho, J. R. G., Trindade, P. H. E., Conde, G., Antonioli, M. L., Funniceilli, M. I. G., Dias, P. P., Canola, P. A., Chinelatto, M. A., & Ferraz, G. C. (2022). Facial expressions of horses using weighted multivariate statistics for assessment of subtle local pain induced by polylactide-based polymers implanted subcutaneously. *Animals*. 12 (18). DOI: <https://doi.org/10.3390/ani12182400>.
12. Casey, V., McGreevy, P., O'Muiris, E., & Doherty, O. A. (2013). Preliminary report on estimating the pressures exerted by a crank noseband in the horse. *Journal of Veterinary Behavior*. 8. P. 479–484.
13. Cavieres, A., Maldonado, R., Bland, A., & Elliott, R. (2021). Relationship Between Gender and Performance on Emotion Perception Tasks in a Latino Population. *International Journal of Psychological Research*. 14 (1). P. 106–114. DOI: <https://doi.org/10.21500/20112084.5032>.
14. Dalla Costa, E., Minero, M., & Lebelt, D. (2014). Development of the Horse Grimace Scale (HGS) as a pain assessment tool in horses undergoing routine castration. *PLoS ONE*. 9, Article: 92281. DOI: <https://doi.org/10.1371/journal.pone.0092281>.
15. Dyson, S., Berger, J., Ellis, A. D., & Mullard, J. (2018). Development of an ethogram for a pain scoring system in ridden horses and its application to determine the presence of musculoskeletal pain. *Journal of Veterinary Behavior*, 23. P. 47–57. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jveb.2017.10.008>.
16. Dyson, S., Martin, C., Bondi, A., & Ellis, A. D. (2022). The influence of rider skill on ridden horse behaviour, assessed using the Ridden Horse Pain Ethogram, and gait quality. *Equine Vet Education*. 34. Article: e308-e317. DOI: <https://doi.org/10.1111/eve.13434>.
17. Dyson, S., & Pollard, D. (2021). Application of the Ridden Horse Pain Ethogram to Elite Dressage Horses Competing in World Cup Grand Prix Competitions. *Animals*. 11 (5). DOI: <https://doi.org/10.3390/ani11051187>.
18. Dyson, S., & Pollard, D. (2023). Application of the Ridden Horse Pain Ethogram to 150 horses with musculoskeletal pain before and after diagnostic anaesthesia. *Animals*. 13, Article: 1940.
19. Dyson, S., & Pollard, D. (2024). Determination of Equine Behaviour in Subjectively Non-Lame Ridden Sports Horses and Comparison with Lameness Horses Evaluated at Competitions. *Animal*. 14 (12). DOI: <https://doi.org/10.3390/ani14121831>.
20. Egenvall, A., Byström, A., Pökellmann, M., Connysson, M., Kienapfel-Henseleit, K., Karlsteen, M., McGreevy, P., & Hartmann, E. (2022). Rein tension in harness trotters during on-track exercise. *Frontiers in veterinary science*. 9. Article: 987852. DOI: <https://doi.org/10.3389/fvets.2022.987852>.
21. Egenvall, A., Lönnell, C., & Johnston, C. (2010). Orthopaedic health status of horses from 8 riding schools – a pilot study. *Acta Veterinaria Scandinavica*. 52 (50). DOI: <https://doi.org/10.1186/1751-0147-52-50>.
22. Eldridge, J. J., & Gluck, J. P. (1996). Gender differences in attitudes toward animal research. *Ethics & Behavior*. 6 (3), P. 239–256.
23. Engelke, E., & Gasse, H. (2003). An anatomical study of the rostral part of the equine oral cavity with respect to position and size of a snaffle bit. *Equine Veterinary Education*, 15. P. 158–163.
24. Fraser, J. A. (1969). Some observations on behaviour of horses in pain. *British Veterinary Journal*. 125, P. 150–151.
25. Gleerup, K. B., Forkman, B., Lindegaard, C., & Andersen, P. H. (2015) An equine pain face. *Veterinary anaesthesia and analgesia*. 42 (1). P. 103–114. DOI: <https://doi.org/10.1111/vaa.12212>.
26. Górecka-Bruzda, A., Kosińska, I., Jaworski, Z., Jezierski, T., & Murphy, J. (2015) Conflict behavior in elite show jumping and dressage horses. *Journal of Veterinary Behavior*. 10 (2), P. 137–146

27. Graça J., Calheiros M. M., Oliveira A., & Milfont T. L. (2018). Why are women less likely to support animal exploitation than men? The mediating roles of social dominance orientation and empathy. *Personality and Individual Differences* 129, P. 66–69. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.paid.2018.03.007>.
28. Greve, L., Dyson, S.J. (2014) Saddle slip and lameness. *Equine Veterinary Journal*, 46. 687–694. DOI: <https://doi.org/10.1111/evj.12222>.
29. Hall, C., & Kay, R. (2024) Living the good life? A systematic review of behavioural signs of affective state in the domestic horse (*Equus caballus*) and factors relating to quality of life. Part 2: Horse-human interactions. *Animal welfare*, 33, Article 41. DOI: <https://doi.org/10.1017/awf.2024.41>.
30. Hamilton K. L., Lancaster B. E., & Hall C. (2022) Equine conflict behaviors in dressage and their relationship to performance evaluation. *Journal of Veterinary Behavior*. 56, P. 48–57.
31. Hockenull J., & Creighton E. (2013) The use of equipment and training practices and the prevalence of owner-reported ridden behaviour problems in UK leisure horses. *Equine Veterinary Journal*. 45, P. 15–19.
32. Jastrzębska E., Wolska A., Minero M., Ogluszka M., Earley B., Wejer J., & Górecka-Bruzda A. (2017). Conflict behaviour in show jumping horses: a field study. *Journal of Equine Veterinary Science*. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jevs.2017.07.009>.
33. Lesimple, C. (2020). Indicators of Horse Welfare: State-of-the-Art. *Animals*. 10 (2). Article: 294. DOI: <https://doi.org/10.3390/ani10020294>.
34. Love, E, Gillespie, L, & Colborne G. (2011). Facial expression of pain in horses. In: *Association of Veterinary Anaesthetists Spring Meeting*.
35. Luke, K., Rawluk, A., McAdie, T., Smith, B., & Warren-Smith, A. (2023). How equestrians conceptualise horse welfare: Does it facilitate or hinder change? *Animal Welfare*, 32, Article: 59.
36. McGreevy, P. D. (2012). *Equine behavior: a guide for veterinarians and equine scientists*. Saunders (2nd ed.). Elsevier.
37. Pehkonen, J., Karma, L., & Raekallio, M. (2019). Behavioral signs associated with equine periapical infection in cheek teeth. *Journal of Equine Veterinary Science*, 77, Article: 144e150.
38. Price, J., Catriona, S., & Welsh, E. M. (2003). Preliminary evaluation of a behaviour-based system for assessment of post-operative pain in horses following arthroscopic surgery. *Veterinary Anaesthesia and Analgesia*. Article: 30, 124–137. DOI: <https://doi.org/10.1046/j.1467-2995.2003.00139.x>.
39. Randle H. (2016). Equitation pedagogic practice: Use of a ridden horse ethogram to effect change. *Journal of Veterinary Behavior*.
40. Seksel, K. (2007). How Pain Affects Animals. Retrieved from: <https://huisdiergedrag.be/docs/Seksel,%202007.pdf>.
41. Stange, L. M., Krieter, J., & Czycholl, I. (2020). Overview of the Current Situation in a Sample of Headshakers and Owner Assessment of Effective Therapeutic Measures Used in Germany. *Journal of equine veterinary science*. 95, Article: 103270. DOI: <https://doi.org/10.1016/j.jevs.2020.103270>.
42. Thompson, K., McGreevy P., & McManus, P. A. (2015). Critical Review of Horse-Related Risk: A Research Agenda for Safer Mounts, Riders and Equestrian Cultures. *Animals*. 5(3), P. 561–75. DOI: <https://doi.org/10.3390/ani5030372>.
43. Uldahl, M., & Clayton, H. M. (2019) Lesions associated with the use of bits, nosebands, spurs and whips in Danish competition horses. *Equine Veterinary Journal*, 51. P. 154–162.

Borysenko Kateryna, Student of Lyseum No. 15 of the City of Cherhihiv, Chernihiv, Ukraine

SIGNS OF PAIN AND DISCOMFORT IN RIDING SCHOOL HORSES

Summary.

This study focuses on identifying signs of pain and discomfort in riding horses during saddle work, as well as assessing the ability of potential riding school clients to recognize these signs. The relevance of this research is driven by growing public concern for the welfare of ridden horses, particularly those used for recreational purposes. It is well known that pain syndromes are common even among sport horses, yet they often go unrecognized by trainers and owners. Horses used in riding schools are at even greater risk of experiencing pain, as they frequently interact with inexperienced riders. This issue raises not only ethical concerns but also practical safety challenges, as a horse in pain may exhibit behaviors that pose risks to both itself and the humans interacting with it.

In this study, we observed riding school horses during saddle work to identify behavioral signs of pain and discomfort. Additionally, we conducted a survey among potential riding school clients to assess their ability to recognize facial expressions associated with pain and discomfort in horses.

The findings indicate that riding school horses exhibit a broad range of pain and discomfort signs during work, most of which go unnoticed by riding school visitors. The survey results revealed that the accuracy of recognizing pain-related signs in horses is influenced by gender and prior experience with horses. Interestingly, individuals who had attended riding lessons a few times but had not yet learned to ride demonstrated poorer recognition of equine discomfort compared to those who had never attempted horseback riding.

The results highlight the necessity of increasing public awareness among riding center visitors regarding equine pain and discomfort indicators, as well as the need to implement ethical standards in this sector.

Keywords: horses; pain syndrome; discomfort; behavior; ethogram; movie rental; riding school; horse clubs.